

Annika Hermansson  
Välfärd, klimat och kompetens  
Tfn: 063 14 68 19  
E-post: annika.hermansson@regionjh.se

## PM: Möjligheter och behov av vårdutbildning

### Bakgrund

Socialdemokraterna har vid regionala utvecklingsnämnden sammanträde den 12 maj 2020, § 68, inkommit med ett initiativärende om att undersöka möjligheter och behov för utbildning av undersköterskor eller motsvarande vid våra folkhögskolor i samråd med kommunerna. Till stöd för utbildningen används de av regeringen anvisade extra medlen på 1000 halvårsplatser i landet för folkhögskolor 2020 och 1000 platser 2021.

Detta PM beskriver hur möjligheterna till genomförande för Folkhögskolorna ser ut. En kort redogörelse kring huruvida behov föreligger ges även samt förslag på fortsatt hantering av frågan.

### Folkhögskolornas möjlighet att rigga och tillhandahålla utbildning

Folkbildningsrådet utlyste den 5 maj 2020 1000 läsårsplatser à 35 veckor för yrkesutbildningar inom allmän och särskild kurs. Satsningen gäller år 2020- 2022. Den 12 maj 2020 kom besked från regeringen om att ytterligare 1 000 läsårsplatser föreslås tilldelas folkhögskolan - dessa med tyngdpunkt på yrkesutbildningar inom vård och omsorg. Ansökan för detta stängdes redan den 24 maj. Den korta planeringstiden för de extra resurser som i det första läget tillförs folkhögskolorna gör att det i praktiken bara är möjligt att utöka och modifiera redan befintligt kursutbud. Planeringen för hösten är redan igång, och innebär i nuläget att man ansökt om utökning av utbildningar inom pedagogisk verksamhet och städ. Att starta upp ett helt nytt kurskoncept till hösten, till exempel med inriktning mot vård och omsorg, bedömde folkhögskolorna tidigt ej som rimligt då det kräver betydligt mer förberedelser. På flera håll finns också en upparbetad och fungerande samverkan med den kommunal vuxenutbildningen som redan tillhandahåller bland annat undersköterskeutbildning, något man uppger sig ogärna konkurrera med. Om det dock skulle framkomma att det finns områden där folkhögskolan med fördel skulle kunna komplettera befintligt utbud, t ex. fortbildning/vidareutbildning av redan befintliga undersköterskor eller riktade utbildningar mot exempelvis äldreomsorg och social omsorg ser folkhögskolorna positivt på att utreda frågan vidare.

Att till våren eller hösten 2021 starta kompletterande utbildningar inom vård – efter att behov och möjligheter utretts närmare i dialog med berörda – kan därmed bli aktuellt.

## Befintligt regionalt utbildningsutbud med fokus på vård

En grov kartläggning har nyligen gjorts av hur det samlade utbildningsutbudet på olika nivåer ser ut i länet. Kartläggningen visar att vi i länet för närvarande utbildar omkring 330 personer inom vården på gymnasial nivå, merparten av dessa är vuxenstuderande på gymnasial nivå som utbildas inom ramen för yrkesvux. Även Mittuniversitetet har för närvarande ett stort antal personer i olika högre vårdutbildningar, även om en betydande del erbjuds på Campus Sundsvall. För närvarande erbjuds ej vårdutbildning inom ramen för utbudet inom Yrkeshögskola eller Folkhögskolorna. Inte heller inom Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildning. Bifogad fil ger en grov ögonblicksbild över vilka utbildningar som erbjuds totalt sett i länet samt i vissa fall hur många som utbildas inom de olika utbildningsinriktningarna.

## Extra medel via krispaket

I de krispaket som regeringen plus samarbetspartierna beslutat mot bakgrund av Coronapandemin tillförs extra medel till utbildning inom samtliga nivåer utom gymnasieskolan. Det innebär utöver den extra satsningen till folkhögskolorna, även extra resurser inom kommunal vuxenutbildning (yrkesvux), yrkeshögskola samt högskola. Även Arbetsförmedlingen har förstärkta resurser för arbetsmarknadsutbildning. Den sammantagna användningen av dessa extramedel bör vara så effektiv och smart som möjligt sett ur ett helhetsperspektiv.

Inom ramen för vuxenutbildningens yrkesvux planeras vårdutbildning ske i samma omfattning som nuvarande utbud eller något högre. En samlad ansökan för länets kommuner prövas just nu via Skolverket, upphandling pågår också inom Östersunds kommuns vuxenutbildning.

Inom ungdomsgymnasiet är söktrycket mot vård och omsorg förhållandevis lågt, mindre än ett 30-tal har antagits till länets utbildning inom vård och omsorgsprogrammet i höst. Arbetsförmedlingen håller för närvarande på att se över möjligheterna att tillhandahålla arbetsmarknadsutbildning till hösten med inriktning mot bla undersköterska. Dialog med länets kommuner planeras i sådana fall ske kring detta. När det gäller söktrycket till sjuksköterskeutbildning vid Mittuniversitetet är det betydligt högre, drygt 160 personer har sjuksköterskeutbildning som sitt förstahandsval till hösten.

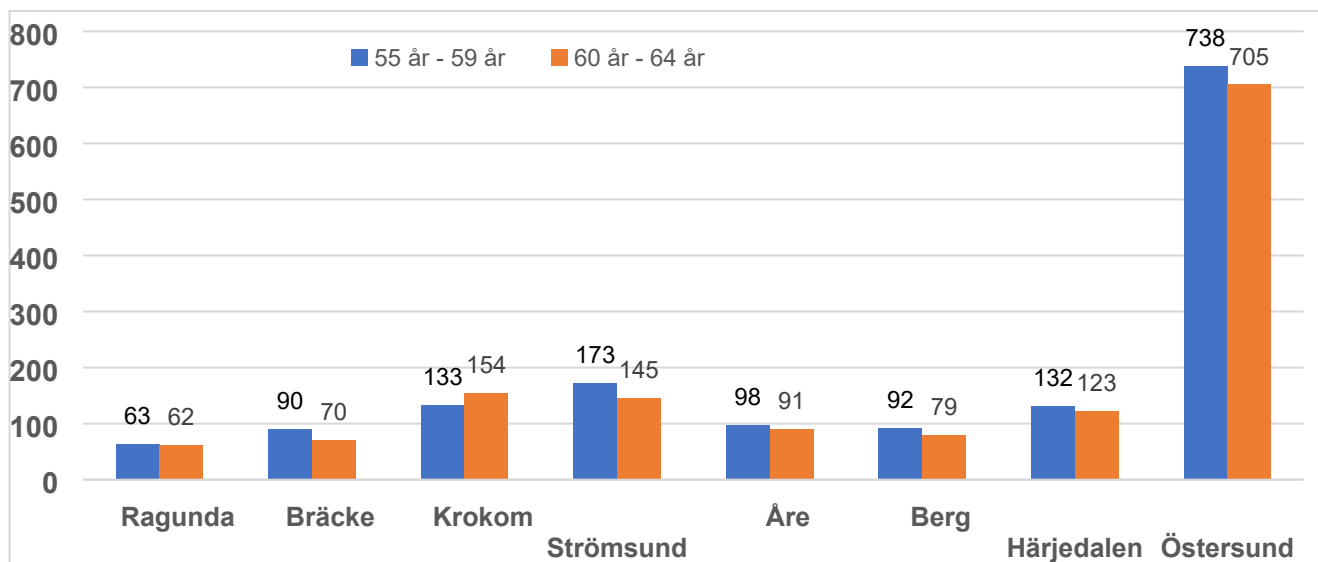
## Täcker planerat utbud det totala behovet av utbildning?

En relevant fråga i sammanhanget är huruvida det befintliga och planerade utbudet väntas täcka förväntat behov av utbildningsplatser inom området. En stor utmaning sedan länge är de stora pensionsavgångarna för anställda inom vårdsektorn. Till detta kommer ökande behov mot bakgrund av Coronapandemins ansträngande effekt på anställda inom såväl hälso- och sjukvård. Behovet av att stärka upp befintlig kompetens inom framförallt äldreomsorg har också aktualiserats i och med krisen. Det aviserade äldreomsorgslyftet kommer möjliggöra för fler att utbilda sig samtidigt som de arbetar. Detta väntas göra att efterfrågan på utbildning med flexibelt upplägg som möjliggör jobb/studier parallellt ökar.

Samordnare för Vård och omsorgscollege uppger att det sedan tidigare finns goda erfarenheter av att tillhanda uppdragsutbildning inom Jämtlands gymnasieförbund för att möjliggöra kompetenslyft av detta slag.

Genomgång av bla registerdata visar att utmaningarna att möta arbetskraftsbehovet inom vårdsektorn i Region Jämtland Härjedalen är avsevärt stora. Det finns ingen annan näringsgren som har i närheten av så stora pensionsavgångar att vänta som vårdsektorn.

Pensionsavgångar inom vårdsektorn visar att sammantaget drygt 3000 av de som idag är anställda inom vård och omsorg och sociala tjänster närmar sig pensionsåldern inom kommande tio års period. För knappt hälften av de anställda är det aktuellt redan inom de närmaste fem åren. Andelen som närmar sig pensionsåldern i respektive kommun i länet fördelar sig enligt nedan:



Utöver behov av nyrekrytering som en följd av stora pensionsavgångar finns även stora behov av kompetensutvecklande insatser för befintlig personal, i synnerhet hos den stora andelen tim- och deltidsanställda.

Behoven är och kommer därmed vara fortsatt stora, vilket föranleder behov av utbildningar på flera nivåer under lång tid framåt.

## Utmaningar och begränsande faktorer

När det kommer till att rigga ytterligare utbildning inom vård och omsorg lyfts ett antal utmaningar att ta hänsyn till. Antalet befintliga yrkeslärare inom vård och omsorg är en bristvara, vilket i sig sätter vissa begränsningar. Söktrycket till utbildningar inom vård och omsorg har också under senare tid varit förhållandevis lågt, i synnerhet för unga. Ett större utbud behöver således inte innebära att fler utbildar sig inom området. En annan begränsande faktor är behovet av praktik/arbetsplatsförlagt lärande. Vid ökat antal utförare och utbildningsplatser ökar också behovet av kontakter och platser hos arbetsgivare som bedriver vård.

## Förslag till fortsatt hantering

I syfte att förstärka fokus och effektivisera samordningen kring utbildningsplaneringen har en särskild gruppering nyligen tillsatts med representanter från regional utveckling, kommunal vuxenutbildning, Arbetsförmedling och folkhögskola. Ett initialt fokus kommer ligga på samordning av utbildning inom vårdsektorn mot bakgrund av att frågan för närvarande är aktualiserad hos flera utbildningsaktörer.

Om ett kompletterande behov bedöms föreligga som väl lämpar sig för genomförande vid folkhögskolorna tar Birka och/eller Bäckedal folkhögskola fram förslag på relevant utbildningsupplägg under hösten 2020. Att bygga på och hitta synergier med den ambulanssjukvårdarutbildning som för närvarande undersöks närmare i en förstudie blir i sådana fall en viktig del i utformandet. Innehållet i utbildning bör också utformas i nära dialog med samordnare för Vård och omsorgscollege, kommunal vuxenutbildning och de kommuner som önskar delta i ett fördjupat samarbete. Innehållet ska vara flexibelt och väl anpassat för att möjliggöra för studerande att arbeta vid sidan av studier. De utmaningar som beskrivits ovan behöver också tas i beaktande.

Om andra behovsområden istället aktualiseras som idag ej tillgodoses men som med fördel skulle kunna utföras av folkhögskolorna tar Birka och/eller Bäckedal folkhögskola fram förslag på relevant utbildningsupplägg under hösten 2020 där de extra halvårsplatserna med fördel kan användas.